

Young leaders

Interventiebeschrijving

Het werkblad (versie mei 2015) dat gebruikt is voor het maken van deze interventiebeschrijving, is een gezamenlijk werkblad van de volgende organisaties.

Colofon

Ontwikkelaar / licentiehouder van de interventie

Noorda en Co

Website:

www.young-leaders.nl

Contactpersoon

Naam: Annelieke van Dijk

E-mail: anneliekevandijk@noordaenco.nl

Telefoon: 06 29 45 35 18

Referentie in verband met publicatie

Naam auteur interventiebeschrijving: Annelieke van Dijk en Aniek Draaisma

Titel interventie: Young Leaders

Databank(en): Effectieve sociale interventies

Plaats, instituut: Utrecht, Movisie

Datum: 29 augustus 2023

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Samenvatting.....	4
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel	7
1.3 Aanpak.....	8
2. Uitvoering	14
3. Onderbouwing	19
4. Onderzoek	25
4.1. Onderzoek naar de uitvoering.....	25
4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten.....	27
4.3. Praktijkvoorbeeld	31
5. Samenvatting Werkzame elementen	33
6. Aangehaalde literatuur.....	34

Samenvatting

Korte samenvatting van de interventie

De interventie Young Leaders is in de periode 2012-2014 ontwikkeld in een coproductie van Noorda en Co en NJR, voormalig Nationale Jeugd Raad. Inmiddels wordt Young Leaders uitgevoerd door Noorda en Co en Stichting Toekomst voor Buurtjeugd¹.

Het programma biedt jongeren uit kwetsbare wijken de mogelijkheid tot het ontwikkelen van een positief zelfbeeld en stelt hen in staat om positief bij te dragen aan hun buurtomgeving en de samenleving. Om dit doel te behalen wordt door middel van groepstrainingen en een maatschappelijke activiteit aan hun inzicht in de eigen identiteit gewerkt. De jongeren leren nieuwe loopbaanvaardigheden, doen zelfvertrouwen op en er ontstaat sociale binding en buurtbetrokkenheid.

Het Young Leaders programma wordt altijd uitgevoerd in samenwerking met een lokale partner. Dit kan een welzijnsorganisatie zijn, maar ook bijvoorbeeld een sportclub, een school of een bewonersvereniging. Incidenteel kan het ook gaan om een informele groep jongeren. Voorwaarde is dat er een volwassen lokale jeugdbegeleider beschikbaar is die samen met een gecertificeerde Young Leaders trainer het programma uitvoert en de jongeren begeleidt.

Doelgroep

De doelgroep van Young Leaders bestaat uit jongeren (m/v/x) in de leeftijd van 12 tot 22 jaar uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken, omdat juist zij veelal te maken krijgen met onvoldoende stimulans in hun persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie. Het programma wordt voornamelijk aangeboden op locaties in wijken met een lage sociaaleconomische status (SES).

Doel

Deelnemende jongeren hebben een positief zelfbeeld en zijn in staat om positief bij te dragen aan hun buurtomgeving en de samenleving. Om dit doel te behalen wordt aan hun inzicht in de eigen identiteit gewerkt, leren ze nieuwe loopbaanvaardigheden, doen ze zelfvertrouwen op en ontstaat er sociale binding en buurtbetrokkenheid.

Aanpak

De uitvoering verloopt aan de hand van zes stappen:

1. Startgesprek met lokale partner
2. Werving deelnemersgroep
3. Intakegesprekken met deelnemers

¹Stichting Toekomst voor Buurtjeugd is een aan Noorda en Co gerelateerde vrijwilligersstichting. Om die reden en omwille van de leesbaarheid wordt in dit document steeds alleen over Noorda en Co gesproken.

4. Uitvoering trainingsprogramma
5. Evaluatiegesprekken.
6. Overdracht programma

Materiaal

Digitaal

- Het contact- en planformulier
- Informatieblad met tips en suggesties voor werving
- Promotiemateriaal voor online en offline werving
- Trainershandleiding
- Intakegesprekken vragenlijst
- Evaluatiegesprekken vragenlijst
- Materialen voor de train-de-trainer cursus

Fysiek materiaal

- Spel- en werkvormattributen
- Certificaten
- T-shirts

Onderzoek

In de periode 2013-2020 is veelvuldig proces- en effectonderzoek naar het Young Leaders programma gedaan. Het programma wordt door deelnemers hoog beoordeeld; de groepsdynamiek is de grootste kracht en de maatschappelijke activiteit het hoogtepunt. Deelnemers ontwikkelen aantoonbaar vaardigheden, zelfvertrouwen, identiteitsvorming, verantwoordelijkheidsbesef, toekomstplannen, netwerk, positief rolmodelschap en maatschappelijke betrokkenheid.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De doelgroep van Young Leaders (hierna: YL) bestaat uit jongeren (m/v/x) uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken. Kenmerkend voor deze jongeren is dat er doorgaans onvoldoende stimulans in hun persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke participatie is vanuit huis, school en in de wijk. Er is gekozen voor de leeftijdscategorie 12 tot 22 jaar omdat identiteitsvorming en maatschappelijke participatie in deze leeftijdsfase de belangrijkste ontwikkelingsopgaven vormen. De begeleiding van jongere kinderen is al meer voorzien van positieve individuele aandacht ten opzichte van 12+ jeugd.

Intermediaire doelgroep

-

Selectie van doelgroepen

Alle jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken tussen 12 en 22 jaar die willen meedoen zijn in principe welkom. In sommige gevallen is iets jonger of ouder ook acceptabel. Bijvoorbeeld: een vaste bezoekersgroep van het lokale jongerenwerk waar de gemiddelde leeftijd op 13 ligt maar een enkeling 11 jaar is. Er zijn geen voorwaarden op het gebied van persoonskenmerken. Er zijn Young Leaders trajecten vormgegeven met zeer uiteenlopende groepen uit kwetsbare wijken. Bijvoorbeeld jonge leerlingen uit het speciaal onderwijs, maar ook jongensvoetbalteams waarbinnen de psychosociale ontwikkeling van de leden een aandachtspunt is, groepen jonge statushouders die de Nederlandse taal en cultuur nog minder machtig zijn en 18-jarigen die na hun middelbare school niet goed weten wat hun volgende stap zal zijn. Voor iedere groep is wel een geschikte trainer beschikbaar die de vorm en inhoud van het traject goed kan vertalen naar de betreffende groep. De enige harde voorwaarde is de intentie voor volledige deelname aan het programma.

Een deelnemersgroep bestaat doorgaans uit 10 tot maximaal 15 jongeren, met een minimum van vijf deelnemers. Kleinere groepen komen ook voor. Om de begeleidingsvorm en opdrachten goed te kunnen afstemmen op de doelgroep, streeft de lokale partner in sommige gevallen naar homogeniteit binnen de groepen. Zo is het programma geschikt voor deelnemers tussen de 12 en 22 jaar, maar aangeraden wordt om de leeftijdsrange binnen een deelnemersgroep niet te groot te maken. Een jongere die veel jonger is dan de anderen kan bijvoorbeeld in een andere groep geplaatst worden. Ook kan het de voorkeur van de lokale partner zijn om homogeniteit in sekse binnen de groep te realiseren, als dit bijvoorbeeld de veiligheid binnen de groep in de hand werkt. Gemengde groepen komen ook vaak voor. Kortom, alle jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken tussen 12 en 22 jaar zijn welkom, maar in overleg met de lokale partner kan homogeniteit binnen de groepen nagestreefd worden.

Contra-indicaties

Mocht blijken dat een deelnemer zich niet houdt aan de voorwaarde van volledige deelname of gedrag laat zien dat een structurele of heftige verstoring van het groepsproces veroorzaakt, dan vindt overleg plaats over de eventuele beëindiging van deelname. De YL trainer en lokale partner maken samen met de betreffende jongere de afweging of er voor de jongere nog een plek in het traject is, en onder welke voorwaarden.

Betrokkenheid doelgroep

In de eerste pilotfase van het YL-programma hebben jongerenwerkers, trainers en jongeren zelf – samen met onderzoekers en programmaontwikkelaars – de inhoud van het programma vormgegeven. Op basis van evaluatiegesprekken met deelnemende jongeren uit de eerste pilotgroepen is het programma verder bijgesteld aan de hand van hun feedback en ervaringen. Deze manier van werken is na de pilotfase gehandhaafd om zoveel mogelijk input van jongeren te verzamelen en het programma af te stemmen op hun behoeftes en leerwensen. Sindsdien is er altijd met de deelnemende jongeren een intakegesprek en een evaluatiegesprek gevoerd. YL hanteert voor de intakes een vastgestelde vragenlijst, bestaande uit een aantal kwantitatieve schalen voor de effectmeting, en uit kwalitatieve interviewvragen die de leerdoelen en verwachtingen van de deelnemers op voorhand uitvragen. De antwoorden op de kwalitatieve vragen worden altijd (anoniem) met de betreffende trainer gedeeld voor aanvang van het programma. Als uit de kwalitatieve vragen een bepaalde gewenste focus binnen de groep blijkt – bijvoorbeeld leren samenwerken – dan kan de trainer die focus in de modules handhaven. De evaluatiegesprekken verlopen volgens eenzelfde stramien: dezelfde kwantitatieve schalen om ontwikkeling in kaart te kunnen brengen en open vragen over de ervaringen, de meest en minst leerzame onderdelen van het programma, en de manier waarop de ervaringen doorwerken in het dagelijks leven. Op basis van deze evaluatiegesprekken, als ook zeer frequente (groep)evaluaties met de lokale partners en de YL-trainers, wordt continu gewerkt aan doorontwikkeling en verbetering van het programma. Zo bleek zowel uit evaluatiegesprekken met deelnemers als uit evaluaties met lokale partners dat de overgang tussen training- en activiteitenfase soms stroef verliep en dat deelnemende jongeren behoefte hadden aan meer begeleiding in de activiteitenfase. Het programma is toen aangepast door in iedere trainingsmodule nadrukkelijk een onderdeel te wijden aan de voorbereiding van de activiteit en de begeleiding in de activiteitenfase beter te structureren. Daarnaast is er een pool van oud-deelnemers die zich als co-trainers en gastsprekers inzetten voor de begeleiding van nieuwe groepen en die ook input en feedback leveren op nieuwe ontwikkelingen binnen het programma.

1.2 Doel

Hoofddoel

Deelnemende jongeren hebben een positief zelfbeeld en zijn in staat om positief bij te dragen aan hun buurtomgeving en de samenleving.

Subdoelen

Om het hoofddoel te behalen zijn de volgende drie subdoelen geformuleerd.

1. Jongeren hebben inzicht in hun identiteit:
 - a. Ze kennen hun eigen kwaliteiten en kunnen deze benoemen.

- b. Ze hebben een duidelijk zelfbeeld, dat wil zeggen een eenduidig beeld van wie zij zijn als persoon en wat zij belangrijk vinden in het leven.
 - c. Ze hebben concrete ideeën over de invulling van hun toekomstplannen.
2. Jongeren hebben nieuwe loopbaanvaardigheden geleerd en zelfvertrouwen opgedaan:
- a. Ze hebben een hoge competentiebeleving (vertrouwen in eigen capaciteiten).
 - b. Ze hebben leren organiseren, samenwerken, communiceren en presenteren.
 - c. Ze hebben succeservaringen opgedaan met de inzet van hun geleerde vaardigheden.
3. Jongeren ervaren sociale binding en buurtbetrokkenheid:
- a. Ze hebben hun sociaal netwerk uitgebouwd.
 - b. Ze hebben een ontwikkeling in hun sociale vaardigheden laten zien (samenwerken, positieve feedback geven, naar elkaar luisteren, in gesprek gaan, bewegen in een groep, hulp bieden).
 - c. Ze hebben een positieve beleving van hun sociale acceptatie, voelen zich gezien en geaccepteerd door andere deelnemers, jeugdbegeleiders en buurtbewoners.
 - d. Ze voelen zich meer betrokken bij anderen, hun omgeving (woonbuurt, school, vereniging) en de bredere samenleving.
 - e. Ze kunnen en willen optreden als positief rolmodel voor hun lokale *peers*.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De uitvoering verloopt aan de hand van zes stappen:

1. Startgesprek met lokale partner
2. Werving deelnemersgroep
3. Intakegesprekken met deelnemers
4. Uitvoering trainingsprogramma
5. Evaluatiegesprekken
6. Overdracht programma.

De voorbereidingsfase (1, 2) en de afronding (6) nemen allebei 10-20 uur in beslag. De uitvoeringsfase (3-5) bestaat uit intakegesprekken van 30 minuten per deelnemer, tien bijeenkomsten van twee uur die in overleg met de jongeren doorgaans in een wekelijks ritme plaatsvinden en een individueel eindgesprek van 30 minuten. De maatschappelijke activiteit neemt een dagdeel tot een dag in beslag. In totaal duurt het uitvoeringstraject maximaal zes maanden: drie maanden trainingsfase en maximaal drie maanden activiteitenfase.

Tabel 1. Opzet uitvoeringsfase (stap 3-5)

Week	Bijeenkomst	Duur	Subdoelen (nadruk)
------	-------------	------	--------------------

1	Intakegesprekken deelnemers	30 min per deelnemer	1abc
2	1. De ideale buurt	2 uur	2ab, 3d
3	2. Mijn Kwaliteiten	2 uur	1ab, 2abc
4	3. Leiderschap en rolmodellen	2 uur	1a, 2abc, 3bcde
5	4. Mijn Leerpap	2 uur	1abc, 2bc, 3cd
6	5. Debat en dialoog	2 uur	2abc, 3bcde
7	6. Omgaan met groepsdruk	2 uur	1ab, 2bc, 3bce
8	7. Organiseren 1	2 uur	1a, 2b, 3de
9	8. Organiseren 2	2 uur	1a, 2b, 3de
10	9. Voorbereiding eindpresentatie	2 uur	1abc, 2ab
11	10. Eindpresentatie en uitreiking certificaten	4 uur	1abc, 2abc
12-24	Maatschappelijke activiteit	2-4 uur + voorbereiding	3abcde
12-24	Eindgesprekken deelnemers	30 min per deelnemer	1abc

Inhoud van de interventie

Het YL-programma wordt altijd uitgevoerd in samenwerking met een lokale partner. Dit kan een welzijnsorganisatie zijn, maar ook een sportclub, een school of een bewonersvereniging. Incidenteel kan het ook gaan om een informele groep jongeren. Het programma wordt begeleid door een lokale jeugdbegeleider – beroepsmatig of als vrijwilliger – samen met een gecertificeerde YL-trainer. Deze trainer heeft te allen tijde een train-de-trainer cursus gevolgd om de training zelfstandig te kunnen verzorgen. Meer over deze cursus is te lezen bij Stap 6.

Stap 1: startgesprek met lokale partner

In een startgesprek van de YL-projectcoördinator en de lokale partner wordt het Young Leaders programma nader toegelicht, wordt de lokale situatie geïnventariseerd en wordt gesproken over de randvoorwaarden. Belangrijke vragen die in dit gesprek aan de orde worden gesteld zijn:

- Voor welke specifieke doelgroep willen zij het programma inzetten? (leeftijdscategorie, sekse, bestaande of nieuwe groep, et cetera)
- Kan er aan de randvoorwaarden worden voldaan? (zie p.16)
- Met welke andere maatschappelijke organisaties kan eventueel worden samengewerkt?
- Zijn er al suggesties voor gastsprekers?

Op basis van de uitkomsten van dit gesprek wordt een globale planning gemaakt en worden de afspraken voor het vervolg vastgelegd.

Stap 2: werving deelnemersgroep

De werving van deelnemers valt onder de verantwoordelijkheid van de lokale partner. De lokale partner ontvangt een informatieblad over de werving met tips en suggesties uit intervisie-sessies met trainers en jeugdbegeleiders die al ervaring hebben opgedaan. Daarnaast is er promotiemateriaal beschikbaar voor *online* en *offline* werving.

Doorgaans zijn de contouren van een groep voor wie YL gewenst is al bekend op het moment dat de lokale partner met YL in aanraking komt, waardoor 'koude' werving meestal niet van toepassing is. Bijvoorbeeld: een (eerder besproken) voetbalteam waarbinnen zorgen zijn over de psychosociale ontwikkeling van de teamleden, een groep buurtjongeren die bij het lokale jongerenwerk bekend is maar een gewone inloop niet aantrekkelijk vindt, een groep meiden die gezamenlijk huiswerkbegeleiding ontvangt vanuit een lokale welzijnsorganisatie en voor wie ook andere begeleiding gewenst is, een speciaal onderwijs klas waarbinnen een onveilig leerklimaat heerst, et cetera. Deze lokale organisaties zijn vaak bekend met YL via bijvoorbeeld mond-tot-mondreclame, door eerder contact en/of samenwerking met Noorda en Co, of ze worden via-via op YL gewezen. De jeugdbegeleider licht deze potentiële deelnemers in over de mogelijkheid van een YL-traject. Na toezegging kan dus vlot gestart worden met het programma.

Werving gebeurt verder via de achterban van de lokale partner. Meestal is dat een lokale welzijns-/jongerenwerkorganisatie, soms een school, sportclub of bewonersvereniging. Werving krijgt ook gestalte via aandacht van ouders en bewoners, warme contacten en persoonlijk aanspreken van jongeren en sleutelfiguren door jongerenwerkers, docenten, vrijwilligers, sporttrainers, et cetera. Indien gewenst kan in samenwerking met de YL-projectcoördinator een informatiebijeenkomst worden georganiseerd voor potentiële deelnemers, ouders/verzorgers en andere begeleiders.

Stap 3: intakegesprekken met deelnemers

Als er een groep potentiële deelnemers in beeld is en er in overleg met hen een keuze is gemaakt voor een dag en tijdstip van de training, wordt er gezocht naar een geschikte trainer uit de Young Leaders trainerspool. Eerst vindt dan een kennismaking plaats tussen de trainer en lokale jeugdbegeleider. Vervolgens worden intakegesprekken gepland met potentiële deelnemers. YL hanteert voor de intakes een vastgestelde vragenlijst, bestaande uit een aantal kwantitatieve schalen voor de effectmeting, en uit kwalitatieve interviewvragen waarmee zij worden bevraagd op hun wensen op het gebied van: 1) de competenties die zij willen opdoen, 2) de soort maatschappelijke activiteiten die zij graag zouden willen uitvoeren binnen het project om als rolmodel in de wijk te kunnen optreden en 3) hun eigen toekomstplannen wat betreft opleiding, arbeidsmarkt en andere leefgebieden. Op basis van deze gesprekken wordt een overzicht gecreëerd van de leerdoelen en verwachtingen van deelnemers, en de ideeën van de deelnemers over hoe ze een positieve bijdrage aan hun wijk zouden kunnen leveren. Zo kunnen de invulling en

begeleiding zoveel mogelijk worden afgestemd op de persoonlijke achtergronden, interesses, leerbehoefte en doelen van de deelnemers.

Stap 4: uitvoering programma

Als de basis is gelegd, is het tijd voor de uitvoering. De trainingsfase bestaat uit tien bijeenkomsten van twee uur, die in overleg met de jongeren doorgaans in een wekelijks ritme plaatsvinden. De dag en het tijdstip waarop de trainingen plaatsvinden is afhankelijk van de lokale partner. De training van groepen die vanuit het jongerenwerk participeren vinden vaak laat in de middag of in de vroege avond plaats, om overlapping met onderwijsroosters te voorkomen. Trainingen die vanuit onderwijsinstellingen worden georganiseerd zijn vaak juist wel binnen schooltijden gerealiseerd. De trainingen van sportteams vinden dan weer vaak vlak voor, tijdens of vlak na de sporttraining plaats, vaak ook in de middag of vroege avond. De YL-trainer is verantwoordelijk voor de inhoudelijke voorbereiding van de training en wordt bij de uitvoering geassisteerd door de lokale jeugdbegeleider. Voorafgaand aan iedere bijeenkomst wordt deze kort met elkaar voorbesproken en na afloop van iedere bijeenkomst evalueren zij zowel met de jongeren als met elkaar hoe het is verlopen. De YL-projectcoördinator monitort het verloop in tweewekelijks contact met zowel de lokale jeugdbegeleider als de YL-trainer.

De deelnemers krijgen certificaat 1 tijdens de eindpresentaties uitgereikt, mits ze bij acht van de tien modules present waren en zich met een reden hebben afgemeld voor deze bijeenkomsten. Het maakt in dat geval niet uit welke modules zij gemist hebben. Mocht gedurende het traject duidelijk worden dat een deelnemer meer dan drie modules zal missen of dat er niet goed gecommuniceerd wordt waarom en wanneer er modules gemist worden, dan zullen de YL-trainer en de lokale jeugdbegeleider met de jongere in gesprek gaan over het wel of niet voortzetten van deelname en onder welke voorwaarden.

Certificaat 2 wordt overhandigd na deelname aan de maatschappelijke activiteit. De activiteit is een vast onderdeel van het traject, en deelnemers worden hierbij dus net zo goed verwacht als bij de andere bijeenkomsten. Hier wordt helder met hen over gecommuniceerd. Mochten ze toch niet aanwezig zijn bij de activiteit, dan ontvangen ze certificaat 2 niet.

Stap 5: evaluatiegesprekken

Na afronding van het traject wordt met alle deelnemers een individueel evaluatiegesprek gevoerd om te leren van hun ervaringen met het programma. Daarnaast wordt het traject geëvalueerd in een evaluatiegesprek tussen YL-projectcoördinator, YL-trainer, de lokale jeugdbegeleider en eventueel andere relevante betrokkenen.

Tabel 2. Overzicht modulen met beschrijving (stap 3-5)

Week	Bijeenkomst	Samenvatting
1	Intakegesprekken deelnemers	Individueel gesprek over leerdoelen en verwachtingen, incl. kwantitatieve voormeting voor effectstudie.

2	1. De ideale buurt	Deelnemers vormen een beeld van het project waar ze aan meedoen, de groep leert elkaar kennen en er wordt sfeer gecreëerd, deelnemers ontwerpen in subgroepen hun ideale buurt.
3	2. Mijn Kwaliteiten	De deelnemers werken aan de inzichten in hun eigen kwaliteiten en sterke punten. Ze leren wat sterke punten, talenten, kennis en vaardigheden zijn en hoe ze die bij zichzelf kunnen herkennen.
4	3. Leiderschap en rolmodellen	Deelnemers gaan aan de slag met de termen leiderschap en rolmodel. Doel is om gezamenlijk inzicht te krijgen in wat leiderschap nu precies inhoudt en na te denken over hoe je een positief rolmodel kan zijn voor anderen.
5	4. Mijn Leerpap	Deelnemers denken na over hun eigen toekomst en geven aan wat ze tot nu toe hebben meegemaakt en geleerd, waar ze goed in zijn en wat ze nog graag willen leren; ze ontdekken hun ambities en kunnen dit onder woorden brengen.
6	5. Debat en dialoog	De deelnemers worden bewust van verschillende manieren van communiceren en ontwikkelen zich verder op het gebied van debat, dialoog en algemene gespreksvaardigheden.
7	6. Omgaan met groepsdruk	Deelnemers leren de verschillende rollen in een groepsproces herkennen en krijgen handvatten om met groepsdruk om te gaan.
8	7. Organiseren 1	Deelnemers krijgen vaardigheden aangereikt voor het organiseren van activiteiten, er worden voorbereidingen getroffen voor de eindpresentatie bij de certificaatuitreiking en er wordt gebrainstormd over mogelijke activiteiten die zij kunnen uitvoeren in het tweede deel van het project.
9	8. Organiseren 2	Er wordt een concreet actieplan opgesteld, deelnemers leren hoe ze dit moeten aanpakken en hebben een actieplan voor de eerste activiteit(en).
10	9. Voorbereiding eindpresentatie	De deelnemers gaan aan de slag met de voorbereiding van hun eindpresentatie tijdens de certificaatuitreiking. Doel is een inhoudelijke presentatie op te zetten over wat deelnemers

		in de training geleerd hebben en hiermee te oefenen.
11	10. Eindpresentatie en uitreiking certificaten	De deelnemers ontvangen deelcertificaat 1 voor hun deelname aan de trainingsmodules. Dit is een feestelijke gelegenheid met hapjes en drankjes, familie, vrienden en docenten. Belangrijke genodigden zijn ook relevante afgevaardigden van de gemeente en betrokkenen van de projectorganisatie.
12-24	Maatschappelijke activiteit	Door een maatschappelijke activiteit voor een doelgroep in de wijk of buurt te organiseren, oefenen deelnemers het geleerde in de praktijk en versterken ze hun vaardigheden met begeleiding van hun coaches. Ook hieraan is een certificaat (deelcertificaat 2) verbonden.
12-24	Eindgesprekken deelnemers	Eindgesprek over ervaringen, behalen leerdoelen en doorwerking in het dagelijks leven, incl. kwantitatieve nameting voor effectstudie.

Stap 6: overdracht programma

Doelstelling is om de methodiek van YL te verduurzamen en in te bedden in de reguliere werkpraktijk van de lokale partnerorganisatie. Hierom assisteren lokale jeugdbegeleiders eerst bij de uitvoering van het programma door een gecertificeerde trainer. Als zij bij een volledig traject hebben geassisteerd en alle modules van de training hebben meegemaakt, hebben zij de benodigde praktijkervaring opgedaan. Daarna kunnen zij een train-de-trainer cursus volgen om opgeleid te worden tot YL-trainer en de training zelfstandig verzorgen.

De cursus bestaat uit vier dagdelen waarin deelnemers meer informatie krijgen over de methodiek van het programma en de theoretische achtergronden. Daarnaast is het een gelegenheid om ervaringen uit te wisselen met andere jeugdbegeleiders en is er veel ruimte om te oefenen met de verschillende modules en werkvormen. Afhankelijk van geschiktheid en niveau ontvangen deelnemers bij volledige deelname het trainerscertificaat.

De praktijkervaring in combinatie met de train-de-trainer cursus stelt de lokale jeugdbegeleider in staat om het YL-programma zelfstandig uit te voeren. Op die manier kunnen toekomstige groepen jongeren binnen het reguliere takenpakket van de jeugdbegeleider getraind worden tot Young Leader.

2. Uitvoering

Materialen

Na het startgesprek worden de volgende materialen gedeeld met de lokale partner.

Digitaal

- Het contact- en planformulier: hierin staan alle afspraken tussen de projectcoördinator, lokale partner en YL-trainers beschreven (data, tijden, locaties, bijzonderheden). Ook staat de contactinformatie van alle partners weergegeven, is een overzicht van de modules met bijbehorende planning opgenomen en worden de deelnemerslijsten bijgehouden. Dit formulier geldt als leidraad voor de uitvoering.
- Informatieblad met tips en suggesties voor werving.
- Promotiemateriaal voor online en offline werving.
- Intakegesprekken vragenlijst: deze vragenlijsten worden aan het begin van het traject met deelnemers besproken en ingevuld.
- Trainershandleiding: hierin staat alle relevante informatie voor de trainers, zoals de opbouw van de interventie, extra werkvormen en adviezen voor de uitvoering. Dit is een beknopt naslagwerk van informatie en kennis die bij de train-de-trainer cursus wordt overgedragen, en is op zichzelf dus niet voldoende om de YL-trainer uit te rusten.
- Evaluatiegesprekken vragenlijst: deze vragenlijsten worden aan het eind van het traject met deelnemers besproken en ingevuld.

Fysiek materiaal

- Spel- en werkvorm attributen: YL-trainers hebben deze standaard in hun bezit. Zo niet, dan wordt het door de projectcoördinator verzorgd.
- Certificaten: deze worden door de projectcoördinator en trainer ondertekend en uitgereikt: deelcertificaat 1 na de trainingsmodules en deelcertificaat 2 na de maatschappelijke activiteit.
- T-shirts: een T-shirt met het Young Leaders logo wordt tijdens de certificaatuitreiking aan alle deelnemers gegeven.

Als de lokale jeugdbegeleider na een begeleid YL-traject besluit deel te nemen aan de train-de-trainer cursus om gecertificeerd YL-trainer te worden, krijgt die toegang tot de daarbij behorende materialen.

Alle digitale materialen zijn op te vragen bij Noorda en Co.

Locatie en type organisatie

Het Young Leaders programma wordt altijd uitgevoerd in samenwerking met een lokale partner. Dit is in de meeste gevallen een welzijnsorganisatie, maar het kan ook een sportclub, een school of een bewonersvereniging zijn. Veelal zijn het dus partners met een eigen huisvesting waarvan gebruik gemaakt kan worden, zoals een buurthuis, ruimten van de welzijnsorganisatie, clubhuis of klaslokalen. Incidenteel kan het ook gaan om een informele groep jongeren of anderszins een groep waar geen huisvesting bij aanwezig is. In dat geval dient er een beschikbare locatie gevonden te worden via een andere lokale

maatschappelijke partner, zoals de gemeente of een woningcorporatie. Aan de ruimten worden weinig eisen gesteld, behalve dat de ruimte kan worden afgesloten, er voldoende stoelen aanwezig zijn en het groot genoeg is om in meerdere groepjes uit elkaar te gaan. De bereikbaarheid voor de jongeren is wel essentieel: voor de deelnemers moet de locatie goed te vinden zijn en in de buurt of wijk liggen, zodat de drempel om mee te doen laag blijft en de binding met de fysieke omgeving aanwezig is. Voorwaarde is dat er een volwassen lokale jeugdbegeleider beschikbaar is die – hetzij beroepsmatig, of als vrijwilliger – samen met een gecertificeerde YL-trainer het programma uitvoert en de jongeren begeleidt.

Bij alle YL-trajecten is een projectcoördinator betrokken. Meestal is dit een medewerker van Noorda en Co, maar soms kan het ook een medewerker van de lokale partner zijn. In dat geval dient de lokale partner ervaring te hebben met het YL-traject. De projectcoördinator leidt de startgesprekken met de lokale partner, beschrijft en deelt de gemaakte afspraken, zorgt voor geschikte YL-trainers en fungeert waar nodig als contactpersoon voor zowel de trainers als de lokale partner. De coördinator houdt het verloop van het traject in de gaten en stuurt waar nodig bij. De coördinator moet dus beschikken over plannings-, organisatie- en communicatie vaardigheden.

Het lokale jongerenwerk en/of andere maatschappelijke organisaties die werken met de YL-interventie krijgen een impuls voor de pedagogische en educatieve kwaliteit. Door in samenspel met lokale organisaties YL voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren, is er sprake van overdracht van de methodiek en onderwerpen van YL. Tevens wordt een train-de-trainer cursus aangeboden aan de samenwerkingspartners die aanwezig zijn geweest bij de uitvoering van de interventie, waarmee zij ook een gecertificeerde YL-trainer kunnen worden.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Bij de uitvoering van Young Leaders zijn altijd een YL-trainer en een volwassen lokale jeugdbegeleider aanwezig.

De YL-trainers hebben allen een traject geassisteerd en daarna de train-de-trainer cursus van vier dagdelen gevolgd (zie ook Stap 6 bij 1.3 Aanpak). Zij treden pas op als YL-trainer als zij dit volledige proces hebben doorlopen en daarmee een gecertificeerd YL-trainer zijn. Ze moeten tijdens het trainingsproces een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) kunnen laten zien. Tevens dienen zij ervaring te hebben met en een opleidingsachtergrond in jeugdwerk, groepswork in het sociaal domein, of allebei. Zo bestaat de trainerspool uit vele (veelal zzp) jongerenwerkers, maar ook uit vo- en mbo-docenten, participatiecoaches, theaterdocenten, et cetera. Diversiteit in achtergrond binnen het YL-trainersbestand treedt vanzelf op wegens de bestaande diversiteit van de professionals in het sociaal domein.

De volwassen lokale jeugdbegeleider voert samen met een gecertificeerde YL-trainer het programma uit. Dit co-trainerschap kan zowel op beroepsmatige als op vrijwillige basis zijn. Omdat dit een afgevaardigde van de lokale partner betreft, is deze doorgaans bekend bij/met de deelnemers. De selectie van deze jeugdbegeleider ligt bij de lokale partner. Bij het selecteren van een begeleider is het belangrijk dat deze een rolmodel kan zijn voor de deelnemers. Iemand die duidelijk en open kan communiceren, nauw betrokken is bij de

doelgroep en veiligheid kan creëren binnen de groep. Het is de verantwoordelijkheid van de lokale partner om met een geschikte, ervaren dan wel opgeleide jeugdbegeleider te komen die een VOG in het bezit heeft. Hier wordt door Noorda en Co niet op gecontroleerd.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteit van de uitvoering van Young Leaders wordt op een aantal manieren bewaakt.

- Certificering trainers: de gedegen opleiding voor trainers zoals hierboven beschreven zorgt ervoor dat zij het programma kennen, pedagogische kwaliteiten hebben, groepswork kunnen verzorgen, kunnen improviseren als de groep dat vraagt en individuele begeleiding aan deelnemers kunnen verzorgen waar nodig. Daarnaast doen ze kennis van de theoretische achtergronden op en zijn ze daardoor bewust van het doel en de bijbehorende keuzen. Hierdoor kunnen ze ook goed flexibel zijn in werkvormen als de doelgroep dat vraagt.
- Intervisiedagen: jaarlijks wordt een Young Leaders intervisiedag verzorgd, waar presentaties en workshops worden gehouden over nieuwe inzichten en ontwikkelingen rond het YL-programma. Er is ook veel ruimte voor uitwisseling en het aandragen van casussen ter bespreking. Deze dagen zijn niet verplicht, maar de hier gedeelde informatie en updates van het programma worden wel gedeeld via de Noorda en Co nieuwsbrief, de Young Leaders website en (indien een essentiële aanpassing) de YL-trainers mailinglist.
- Proces- en effectevaluaties met alle deelnemers en betrokken professionals: dit vindt plaats na ieder afgerond YL-traject, soms in groepsverband maar meestal in een-op-een-gesprekken.
- Projectleiding per locatie: de altijd betrokken projectcoördinator, ofwel vanuit Noorda en Co ofwel vanuit een ervaren lokale partner, zorgt voor een gedegen procesbegeleiding en monitoring van de voortgang, met bijsturing op basis van intensieve afstemming waar nodig.

Randvoorwaarden

Een eerste voorwaarde is dat er een volwassen lokale jeugdbegeleider beschikbaar is die – hetzij beroepsmatig, hetzij als vrijwilliger – samen met een gecertificeerde YL-trainer het programma uitvoert en de jongeren begeleidt.

Daarnaast is voorwaardelijk dat in een startgesprek tussen de YL-projectcoördinator, de lokale jeugdbegeleider en eventueel andere afgevaardigden van de partnerorganisatie het YL-programma nader wordt toegelicht, de lokale situatie wordt geïnventariseerd en over de randvoorwaarden wordt gesproken. Die randvoorwaarden worden door middel van de volgende vragen tijdens het startgesprek vastgesteld:

- Is de benodigde tijdsinvestering van de lokale jeugdbegeleider gegarandeerd? (minimaal 65 uur).
- Is er een trainingslocatie beschikbaar?
- In welke *aaneengesloten* periode kan het programma worden uitgevoerd?
- Is er betrokkenheid mogelijk van de lokale overheid (voor gastsprekers, de eindpresentatie en eventueel aanvullend activiteitenbudget)?

Als op deze vragen antwoorden komen die tot vertrouwen in het uit te voeren programma leiden, is aan de randvoorwaarden voor gedegen uitvoering voldaan. Noorda en Co moedigt

aan om ouders te informeren over de deelname van hun kind aan het YL-programma, door middel van een door Noorda en Co opgestelde brief (voorbeeld op te vragen bij Young Leaders) of een eigen tekst, bijvoorbeeld opgenomen in een nieuwsbrief. De lokale partner heeft eerder al van ouders de verantwoordelijkheid gekregen over de bijeenkomsten met de jongeren, bijvoorbeeld als jongerenwerker, voetbaltrainer of docent. De invulling van de bijeenkomsten is dus aan hen. Informeren is uiteraard wel wenselijk.

Implementatie

Stap 0: train-de-trainer cursus

- Selectie potentiële YL-trainers op basis van opleiding en ervaring in sociaal domein en beschikbare VOG
- Meemaken van een YL-trainingstraject als co-trainer
- Cursus van vier dagdelen tot YL-trainer

Stap 1: startgesprek met lokale partner

- Startgesprek over randvoorwaarden en verwachtingen
- Globale planning en afspraken voor vervolg

Stap 2: werving deelnemersgroep

- Door lokale partner met behulp van een informatieblad met tips en suggesties voor de werving en promotiemateriaal.
- Via warme contacten en persoonlijk aanspreken van jongeren.
- Eventueel met de YL-projectcoördinator een informatiebijeenkomst organiseren voor potentiële deelnemers, ouders/verzorgers of andere begeleiders.

Stap 3: intakegesprekken met deelnemers

- Groep deelnemers is in beeld, dag en tijdstip voor de training zijn bekend.
- Er wordt gezocht naar een geschikte trainer uit de YL-trainerspool.
- Kennismaking trainer en lokale jeugdbegeleider.
- Intakegesprekken met deelnemers.
- Er wordt een overzicht gecreëerd van de leerdoelen en verwachtingen van deelnemers.

Stap 4: uitvoering programma

- De trainingsfase bestaat uit 10 bijeenkomsten van 2 uur en een maatschappelijke activiteit.
- Monitoring door YL-projectcoördinator door middel van (twee)wekelijks contact met zowel de lokale jeugdbegeleider als de YL-trainer.

Stap 5: evaluatiegesprekken

- Na afronding van het traject wordt met alle deelnemers een individueel evaluatiegesprek gevoerd. Daarnaast wordt het traject geëvalueerd in een evaluatiegesprek met de YL-projectcoördinator, de YL-trainer, de lokale jeugdbegeleider en eventueel andere relevante betrokkenen.

Kosten

De totale kosten van de uitvoering van een YL-traject voor een groep van maximaal 15 deelnemers bedragen € 11.300 (all-in) inclusief overdracht van de methodiek voor één lokale jeugdbegeleider. Gespecificeerd per onderdeel ziet het kostenoverzicht er als volgt uit.

Tabel 3. Kosten interventie

	Eenheid	Tarief	Bedrag
Personele kosten			
Introductie en intake (projectcoördinator)	25 uren	€ 65	€ 1.625
Werving deelnemers (lokale partner)	10 uren	€ 65	€ 650
Inzet gekwalificeerde Young Leaders trainer (incl. intake- en evaluatiegesprekken)	1 traject	€ 3.500	€ 3.500
Coördinatie en procesbegeleiding (projectcoördinator)	16 uren	€ 65	€ 1.040
Certificering en administratie (projectcoördinator)	8 uren	€ 65	€ 520
Evaluatie (projectcoördinator)	25 uren	€ 65	€ 1.625
Subtotaal			€ 8.960
Materiële kosten			
Promotiemateriaal	-	-	€ 100
T-shirts en certificaten	15 stuks	€ 20	€ 300
Activiteitenbudget sociale activiteiten jongeren	-	-	€ 500
Train-de-trainer cursus voor 1 lokale jeugdbegeleider (incl. trainershandleiding, spellen en studiemateriaal)	1 traject	€ 1.300	€ 1.300
Subtotaal			€ 2.200
Onvoorzien			€ 140
TOTAAL			€ 11.300

3. Onderbouwing

Probleem

Jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken hebben een verhoogde kans op een laag zelfbeeld. Ze ervaren meer dan gemiddeld problemen bij de relatie met hun buurtomgeving (woonbuurt, school, vereniging) en de bredere samenleving. Deze jongeren hebben tijdens het opgroeien te maken met een bovengemiddeld aantal risicofactoren voor hun ontwikkeling (De Winter-Koçak & Badou, 2020; Junger-Tas et al., 2012; Karsten, Kuiper & Reubsaet, 2001; Rovers, 1997; SER, 2021; Schuyt, 1995; Wenar & Kerig, 2005; WRR, 2005). Uit meerdere studies blijkt dat – in tegenstelling tot enigszins dalende cijfers over maatschappelijke jeugdproblemen zoals jeugdcriminaliteit, onderwijsachterstanden en voortijdig schoolverlaten doen vermoeden – zeker in kwetsbare wijken het aantal jeugdigen met maatschappelijke problemen de laatste jaren juist stabiliseert of zelfs lijkt toe te nemen (CBS, 2012; Steketee, Tierolf & Mak, 2014). Tegen een achtergrond van armoede en sociale uitsluiting lopen zij vergeleken met andere jongeren meer risico op problemen in hun identiteitsontwikkeling, competentiebeleving en maatschappelijke participatie (Bosma, 2010; Roest, Lokhorst & Vrooman, 2010; SER, 2021; Van der Ploeg, 2019; Werner & Smith, 2001) en hebben zij minder kans op succes op het gebied van opleiding, werk en sociale relaties (Werner & Smith, 2001).

Deze elementen worden in de leeftijdsfase van de adolescentie als de belangrijkste ontwikkelingsopgaven beschouwd (Erikson, 1983). Jongeren die een stevige identiteit hebben ontwikkeld op basis van verkennen, experimenteren en sterke interpersoonlijke relaties, blijken beter hun weg te vinden in de samenleving (Bosma, 2010). Jongeren die weinig bezig zijn met het exploreren van hun identiteit, opportunistische keuzes maken in hun leven en geen hechte relaties opbouwen, nemen vaak een minder gunstige positie in de samenleving in en hebben relatief meer te maken met depressie en delinquentie (Meeus, Van de Schoot, Keijsers & Branje, 2012). Ook hebben zij meer moeite met discipline en structuur en kampen zij vaker met sociaal-emotionele problemen (Bosma, 2010; Dohmen, 2022; Meirieu, 2019; Sieckelinc & Kaulingfreks, 2022). Tegelijkertijd is er voor jeugd in deze leeftijdsfase een stuk minder positieve individuele aandacht en begeleiding beschikbaar dan voor jongere kinderen; voorzieningen voor 12+ jeugd zijn vaak grootschalig en onpersoonlijk georganiseerd (Noorda & Van Dijk, 2015; Sonneveld, 2022; WRR, 2009). Voor buurtjeugd is een dergelijke positieve begeleiding extra van belang omdat zij in veel settings, vooral in het onderwijs, vaak geconfronteerd worden met hun tekortkomingen en bijbehorende gevoelens van demotivatie (Kooijmans, 2009).

De risico's van een negatieve ontwikkeling op het gebied van identiteitsvorming, competentiebeleving en maatschappelijke participatie hangen samen met een drietal categorieën omstandigheden, die met 1) leefomstandigheden, 2) begeleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden en 3) zelfbeeld te maken hebben (zie *Oorzaken* hierna voor de onderbouwing van deze geïdentificeerde categorieën omstandigheden).

Oorzaken

Leefomstandigheden

1. Armoede. In sociaaleconomisch kwetsbare wijken leven bovengemiddeld veel gezinnen in financiële onzekerheid. Dit leidt meer dan gemiddeld tot een laag zelfbeeld, een

gevoel van weinig sociale acceptatie en een gebrek aan mogelijkheden om zich voor een ander in te zetten.

2. Gebrekkig sociaal netwerk. Door beperkte toegang tot verschillende leefdomeinen (onderwijs en ontwikkeling, werk en inkomen, sport en vrije tijd) hebben jongeren minder kans om een zinvol netwerk op te bouwen (zie ook punt 4).
3. Onvoldoende positieve rolmodellen. Jongeren uit kwetsbare wijken hebben in mindere mate voorbeelden met een vergelijkbare achtergrond met een succesvolle opleiding/carière (Crul, 2003). Anonimiteit en gebrek aan sociale controle op straat biedt ruimte voor negatieve rolmodellen (El Hadioui, 2011).
4. Beperkt zicht op kansen in de maatschappij. De actieradius van buurtjongeren beperkt zich vaak tot de buurtomgeving. Mede vanwege financiële drempels komen zij weinig in contact met andere (sociale) omgevingen en nemen zij minder deel aan sport en culturele activiteiten (Roest, Lokhorst & Vrooman, 2010; Tiessen-Raaphorst, Verbeek, De Haan & Breedveld, 2010). Ook het cultureel kapitaal dat zij van hun ouders en omgeving meekrijgen heeft invloed op het beeld van de maatschappelijke toekomstperspectieven die zij hebben (Van Hoof, 2008).
5. Weinig binding met de samenleving: sociale uitsluiting en lage sociale status. Zie toelichting bij 4.

Begeleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden

6. Weinig persoonlijke aandacht: thuis, op school en in vrije tijd. Door anonimiteit in de buurtomgeving en grootschalige en onpersoonlijke jeugdvoorzieningen (scholen, jeugdzorginstellingen, sportverenigingen) ontstaat een gebrek aan pedagogische intimiteit en krijgen jongeren minder kans om een gevoel van verbondenheid met hun omgeving op te bouwen en een persoonlijke band te creëren met de mensen die daarin functioneren (Noorda & Van Dijk, 2015; Sheldon & Epstein, 2004; WRR, 2009). Buurtjongeren ondervinden in hun jeugd meer moeilijkheden in de thuissituatie dan gemiddeld. Zeker als sprake is van eenoudergezinnen, leven van een sociaal minimum of werkloosheid, kunnen gezinnen in een overlevingsstand verkeren waardoor er minder ruimte is voor persoonlijke aandacht (Noorda & Van Dijk, 2015).
7. Onvoldoende begeleiding bij het ontwikkelen van toekomstplannen: thuis, op school en in vrije tijd. Zie de toelichting bij 6.
8. Gebrek aan pedagogische en educatieve kwaliteit van het jongerenwerk. In veel kwetsbare buurten ontbreekt het aan voldoende jongerenwerkaanbod en ligt bij bestaand aanbod de nadruk op recreatie (tafelvoetbal, vrije inloop zonder programma) in plaats van op vorming en educatie (Veenbaas, Noorda & Ambaum, 2011).
9. Weinig uitnodiging tot reflectie op eigen identiteit (onder andere kwaliteiten en potentie). Zie de toelichting bij 6.

Zelfbeeld

Bovenstaande factoren leiden bij jongeren uit kwetsbare wijken veelal tot een negatief zelfbeeld.

Aan te pakken factoren

De interventie pakt negen van de tien bovenstaande oorzaken direct aan. De situatie van armoede (oorzaak 1) wordt door alle drie de subdoelen indirect aangepakt, door armoedeoverdracht te doorbreken middels een verbeterd loopbaanperspectief. Wat betreft oorzaak 6 en 7 wordt er op directe wijze gewerkt aan persoonlijke aandacht en ontwikkelingsbegeleiding buiten de thuissituatie, maar indirect is het traject ook van invloed op de stimulering vanuit de thuissituatie².

Hieronder staan de subdoelen van 1.2 beschreven met de bijbehorende oorzakelijke factoren.

1. Jongeren hebben inzicht in hun identiteit.
 - a. Ze kennen hun eigen kwaliteiten en kunnen deze benoemen
 - b. Ze hebben een duidelijk zelfbeeld (dat wil zeggen een eenduidig beeld van wie zij zijn als persoon en wat zij belangrijk vinden in het leven)
 - c. Ze hebben een concrete invulling van hun toekomstplannen
→ Hier worden oorzaken 6, 7, 8, 9 en 10 aangepakt.
2. Jongeren hebben nieuwe loopbaanvaardigheden geleerd en zelfvertrouwen opgedaan.
 - a. Ze hebben een hoge competentiebeleving
 - b. Ze hebben leren organiseren, samenwerken, communiceren en presenteren
 - c. Ze hebben succeservaringen opgedaan met de inzet van hun geleerde vaardigheden
→ Hier worden oorzaken 6, 7, 8, 9 en 10 aangepakt.
3. Jongeren ervaren sociale binding en buurtbetrokkenheid.
 - a. Ze hebben hun sociaal netwerk uitgebouwd
 - b. Ze hebben een ontwikkeling in hun sociale vaardigheden laten zien
 - c. Ze hebben een positieve beleving van hun sociale acceptatie
 - d. Ze voelen zich meer betrokken bij anderen, hun buurtomgeving (woonbuurt, school, vereniging) en de bredere samenleving
 - e. Ze kunnen en willen optreden als positief rolmodel voor hun lokale *peers*.
→ Hier worden oorzaken 2, 3, 4 en 5 aangepakt.

Verantwoording

Een positief zelfbeeld

De ontwikkelingspsycholoog Erikson (1983) beargumenteert dat voor een goed verloop van de identiteitsvorming van jongeren tijdens de adolescentie, gunstige condities vereist zijn. De sociaal-culturele context inclusief aanwezigheid van adequate identificatiemodellen en een sociale omgeving die het aanleren van nieuw sociaal rolgedrag positief bevestigt, zijn daarin van groot belang (Meijers & Hermans, 2018; Nelson, 2000; Van Yperen, Van de Maat,

² Jongeren laten aan hun ouders/verzorgers zien wie zij zijn en wat zij willen (subdoel 1 en 3), kunnen hier zelf actie op ondernemen (subdoel 2), en kunnen laten zien tijdens de presentaties en maatschappelijke activiteit welke ontwikkeling zij door hebben gemaakt met de ontvangen begeleiding (subdoel 1, 2 en 3). Dit stimuleert ouders/verzorgers deze begeleiding ook vanuit huis aan te bieden en biedt hen aanknopingspunten om verder te stimuleren.

& Prakken, 2019). Experimenteerruimte, begeleiding bij opties om toekomstidealen te realiseren en een positieve stimulans uit de omgeving blijken hierbij van essentiële waarde (Bosma, 2010; Meijers, 2008). Door de gunstige sociaal-culturele condities en door experimenteerruimte te creëren binnen het programma, onder begeleiding van trainers en jeugdbegeleider die positief, bevestigend en toekomstgericht begeleiden, worden de **subdoelen 1** (identiteitsvorming en -inzicht) **en 2** (opdoen loopbaanvaardigheden en zelfvertrouwen) nagestreefd.

De groepscontext van het YL-programma, waarin jongeren zich kunnen spiegelen aan trainers, jeugdbegeleiders en leeftijdsgenoten, biedt hun de gelegenheid om, via observatieleren en instrumenteel leren (Bandura & Walters, 1977) zich nieuwe sociale rollen eigen te maken. Daarnaast stimuleert in het bijzonder de module 'Omgaan met groepsdruk' deelnemers om te reflecteren op hun eigen rol in de groepen waar zij onderdeel van zijn (gezin, vriendengroep, klas). Door als positief rolmodel naar buiten te treden bij de organisatie van maatschappelijke activiteiten, vullen zij hun sociale rol in de buurt op een andere manier in dan met het etiket 'risicjongere' of 'overlastgevende jeugd', dat zij soms met zich meedragen. Dit observatieleren, instrumenteel leren, leren omgaan met groepsdruk en ontwikkelen naar een positief rolmodel in de buurt draagt bij aan **subdoelen 1** (identiteitsvorming en -inzicht) **en 3** (sociale binding en buurtbetrokkenheid).

De ontmoeting met externe trainers, gastsprekers en nieuwe omgevingen biedt direct persoonlijk contact met potentiële rolmodellen en ruimte voor het verkennen van de eigen interesses en kwaliteiten (Kesselring, 2019). Door een trainingssessie in de bibliotheek of het theater, de eindpresentatie op het gemeentehuis en via excursies/werkbezoeken komen jongeren in aanraking met andere omgevingen. In de activiteitenfase leggen zij contact met instanties en verenigingen en ontmoeten zij mensen met een andere achtergrond dan zichzelf, zoals bij een activiteit in een AZC of een verzorgingstehuis. Deze verbreding en verdieping van hun directe omgeving draagt bij aan **subdoel 3**. Door de samenwerking, taakverdeling en (vaak succesvolle) organisatie van de activiteiten wordt tevens aan **subdoelen 1 en 2** gewerkt.

Een essentieel onderdeel van identiteitsvorming is zelfbeeld, dat een positieve of negatieve waardering kan hebben (Erikson, 1983). Uit internationaal literatuuronderzoek blijkt dat zeker voor risicajeugd investeren in talentontwikkeling en competentiebeleving positieve resultaten oplevert op het gebied van zelfvertrouwen en sociale vaardigheden (Van Hoorik, 2011). Dit werkt voornamelijk in situaties waarin zij succeservaringen kunnen beleven. Doordat zo'n ervaring een goed gevoel geeft, verlangen jongeren naar herhaling en raken zij gemotiveerd om zich hiervoor in te spannen (Seligman, 2011). Voor buurtjeugd zijn succeservaringen extra van belang omdat zij vaak de boodschap krijgen tekort te schieten (Kooijmans, 2009). Door in de vrije tijd activiteiten aan te bieden waarbij de jongeren hun vaardigheden kunnen ontwikkelen, wordt hieraan tegenwicht geboden. Tegelijkertijd verwerven zij competenties die belangrijk zijn voor het vinden van een positieve plek in de maatschappij. In het YL-programma wordt de basis voor een succeservaring gelegd door een 'zone van naaste ontwikkeling' te creëren (Vygotsky & Cole, 1978). De omgeving wordt zo ingericht dat jongeren nieuwe vaardigheden op kunnen doen zonder de uitdaging te groot te maken. Ze oefenen met opdrachten die zij nog net niet zelfstandig kunnen, maar waar zij

wel in slagen met hulp van een volwassene of in samenwerking met leeftijdsgenoten. Zo wordt iedere bijeenkomst in een veilige setting geoefend met presenteren, waardoor de jongeren zich stapsgewijs kunnen ontwikkelen en de eindpresentatie als een succeservaring kunnen beleven. Hetzelfde geldt voor het in samenwerking organiseren van maatschappelijke activiteiten: door in gezamenlijkheid stap voor stap de voorbereiding te doorlopen, zijn jongeren in staat een activiteit te organiseren die zij eerder niet voor mogelijk hadden gehouden. Door tijdens het programma succeservaringen te creëren, waarbinnen aandacht is voor talentontwikkeling en vaardigheden op het gebied van organiseren, samenwerken en presenteren, wordt zodoende aan **subdoelen 1, 2, en 3b, c en e** (ontwikkeling in sociale vaardigheden, een positieve beleving van sociale acceptatie en kunnen optreden als positief rolmodel) gewerkt.

Betrokkenheid bij buurtomgeving en samenleving

Jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare wijken voelen zich vaak in mindere mate verbonden met de samenleving (Ilan, 2015). Anonimiteit in de buurtomgeving en de grootschaligheid van jeugdvoorzieningen als jeugdzorg en onderwijs zorgen voor een gebrek aan pedagogische intimiteit en een lager gevoel van verbondenheid met de omgeving (Sheldon & Epstein, 2004; WRR, 2009). Zeker voor buurtjeugd die naast een gebrek aan 'economisch kapitaal' ook een belemmering ervaart in 'cultureel kapitaal', is persoonlijke aandacht en de kans om een band op te bouwen met begeleiders die als steun en stimulans kunnen functioneren, van groot belang (Sheldon & Epstein, 2004; WRR, 2009). Door middel van de opgebouwde band met de jeugdbegeleiders en YL-trainers, als ook met de mededeelnemers en door nieuw opgedane contacten rondom de maatschappelijke activiteit, wordt het sociaal kapitaal verder uitgebouwd.

Tegelijkertijd neemt jeugd uit kwetsbare buurten betrekkelijk weinig deel aan georganiseerde vormen van vrijetijdsbesteding, zoals sportclubs en culturele programma's (Roest et al., 2010; Tiessen-Raaphorst et al., 2010). Rondhangen op straat, vaak zonder toezicht of begeleiding, is voor buurtjongeren een belangrijke vorm van tijdverdrijf (Hazekamp, 1985). Vooral in stedelijke gebieden biedt de anonimiteit en het gebrek aan sociale controle in de openbare ruimte een speelveld voor het ontwikkelen van een straatcultuur (Anderson, 1999; De Jong, 2007; El Hadioui, 2011; Ilan, 2015). Met YL wordt de pedagogische intimiteit gewaarborgd en wordt een vorm van vrijetijdsbesteding geboden die jongeren helpt hun identiteit te ontwikkelen en (h)erkennen, als ook nieuwe vaardigheden en zelfvertrouwen bewerkstelligt (**subdoelen 1 en 2**).

In het YL-programma wordt de buurtbetrokkenheid van jongeren gestimuleerd door hun lokale sociaal netwerk te vergroten en hun sociale vaardigheden, hun betrokkenheid bij anderen en bij de buurtomgeving te stimuleren. Via groepsopdrachten gericht op samenwerking en het delen van ervaringen en gevoelens wordt toegewerkt naar meer verbondenheid onder deelnemers. Een belangrijk element hierin is de module 'Mijn Leerpad'. Daarin tekenen deelnemende jongeren hun levenslijn en delen zij belangrijke momenten en leerervaringen met elkaar. De kleinschalige opzet (maximaal 15 deelnemers) en de persoonlijke benadering van begeleiders en gastsprekers die zelf ook hun persoonlijke verhaal delen, draagt bij aan verbondenheid en biedt tegelijkertijd meer inzicht in kansen die de maatschappij biedt. Sociale binding wordt daarnaast gestimuleerd door middel van inzet voor en ontmoeting met buurtbewoners bij maatschappelijke activiteiten die deelnemers

organiseren. De waardering die zij daarvoor krijgen zorgt voor een groter gevoel van verbondenheid met de buurtomgeving en de mensen voor wie zij zich hebben ingezet. Al deze elementen samen zorgen voor een stevig sociaal netwerk en meer veerkracht (Moritsugu, Wong & Duffy, 2010; Van der Ploeg, 2019; Werner & Smith, 2001), en werken expliciet naar **subdoel 3** toe.

Verbondenheid is een van de drie kernelementen in de ontwikkeling van zelfeffectiviteit. Naast verbondenheid onderscheiden Deci & Ryan (1991) autonomie en ervaren competentie als kernelementen voor motivatie voor leren en ontwikkelen. Deze elementen zijn verweven in het YL-programma. Deelnemende jongeren hebben inspraak in de training en geven gezamenlijk vorm aan maatschappelijke activiteiten. Daarnaast reflecteren zij op de betekenis van leiderschap en de manier waarop zij in hun eigen leven de leiding kunnen nemen. Opdrachten over rolmodellen stimuleren bewustwording van de invloed die zij als rolmodel uitoefenen op hun omgeving en hoe zij op een positieve manier kunnen bijdragen aan hun buurtomgeving via het organiseren van maatschappelijke activiteiten. Door in trainingsmodules, groepsopdrachten, individuele begeleiding en te organiseren activiteiten deze kernelementen uitgebreid te stimuleren, is de leermotivatie gedurende het programma vaak groot, wat de kans vergroot op het behalen van **subdoelen 1, 2 en 3**.

4. Onderzoek

4.1. Onderzoek naar de uitvoering

- a) Dijk, A. van & Draaisma, A. (2022). Young Leaders: Procesevaluaties. Amsterdam: Noorda en Co.
- b) Deze publicatie bespreekt twee kwalitatieve procesevaluaties van het Young Leaders traject: één in de gemeente Amersfoort in de periode **2017-2018**, en één van de proeftuin Young Leaders Uit de Buurt die in de periode **2018-2020** is uitgevoerd in het kader van het Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd. De YL-trajecten verschilden qua vorm en inhoud niet van elkaar, het waren 'reguliere' trajecten, zoals in de voorgaande hoofdstukken beschreven. In Amersfoort hebben in totaal **65 jongeren** verdeeld over zes groepen deelgenomen aan YL, met alle 65 zijn individuele interviews gehouden na afloop van het traject. In het kader van de MDT-proeftuin is in samenwerking met acht lokale welzijns- en sportorganisaties het YL-programma in elf gemeenten ingezet. In totaal hebben daaraan **181 jongeren** verdeeld over 18 groepen deelgenomen in sociaaleconomisch kwetsbare wijken. Met 124 van hen zijn na afloop individuele interviews afgenomen. De procesevaluaties van deze projecten bestonden verder uit observatie en tussentijdse monitoring in de verschillende fases van het project. Daarvoor is gebruik gemaakt van een groepsevaluatie (focusgroep met 7 deelnemers uit Amersfoort), tussentijdse en afrondende evaluaties met alle trainers (6 uit Amersfoort, 8 uit de MDT-proeftuin), jongerenwerkers en andere lokale jeugdbegeleiders (16 uit Amersfoort, 25 uit de MDT-proeftuin) en enkele andere professionals (3 uit de MDT-proeftuin).
- c) Deelnemers (de jongeren) **beoordelen** het programma gemiddeld met een 8,3. De aandacht voor groepsgevoel en plezier, de afwisseling in het programma en de praktische (groeps)opdrachten worden hoog gewaardeerd. Het merendeel van de deelnemers geeft aan veel plezier te hebben gehad, goede begeleiding te hebben gekregen, en de trainingen leerzaam te hebben gevonden.

Werving loopt over het algemeen goed. Jongerenwerkers en trainers geven aan dat mond-tot-mond reclame en het persoonlijk aanspreken van potentiële deelnemers door de jongerenwerkers voor nieuwe deelnemers zorgt.

Over de **participatie** van de deelnemers zijn begeleiders (de trainers, lokale jeugdbegeleiders en projectcoördinatoren) tevreden en de motivatie binnen de groepen is hoog. Uitval komt soms voor, bijvoorbeeld als deelnemers niet gemotiveerd zijn, er geen aansluiting met de groep is of er praktische obstakels zijn voor wekelijkse deelname. Dit proberen de begeleiders te voorkomen door op voorhand duidelijk te zijn over de vorm en inhoud van de training, door de groepsdynamiek scherp in de gaten te houden en in te grijpen waar nodig, duidelijk te maken dat intentie tot afronding vereist is en mee te denken over hoe praktische obstakels overkomen kunnen worden. Hier wordt in de train-de-trainer cursus expliciet aandacht aan besteed, maar na de beschreven onderzoeken bij 4.1 en 4.2 is dit nog nadrukkelijker een onderwerp in de cursus. Daarnaast is er op basis van de procesevaluaties ook meer aandacht gekomen voor het voorkomen van uitval in de begeleiding door de projectcoördinator. Het is zaak de motivatie vooraf goed te peilen, commitment van de deelnemers te vragen tijdens

het intakegesprek en module 1, en de planning van de training hierop aan te passen (bijvoorbeeld: niet met een zomervakantie ertussen).

De **groepsdynamiek** is volgens de professionals en de deelnemers een van de krachten van het programma. Groepen deelnemers worden vaak snel heel hecht en dit komt de motivatie van de deelnemers zeer ten goede.

Over de **inhoud van het programma** zijn de professionals en de deelnemers doorgaans tevreden. De opbouw van de modules verloopt natuurlijk. De opdrachten en leeropbrengsten kunnen expliciet gekoppeld worden aan de organisatie van de activiteit. Veel opdrachten maken indruk op de deelnemers, maar er is behoefte aan een grotere variëteit aan goede werkvormen waaruit gekozen kan worden.

De **gastprekers** die tijdens bepaalde bijeenkomsten worden uitgenodigd worden als een grote meerwaarde voor het programma gezien, door zowel de deelnemers als de trainers en jeugdbegeleiders. De persoonlijke verhalen en de praktische tips maken veel indruk. Gastprekers uitnodigen die uiteindelijk ook de mogelijkheid hebben om langs te komen kost echter veel tijd.

De **eindpresentatie** is een feestelijk en belangrijk onderdeel van het trainingsprogramma. Elementen die ervoor zorgen dat het een succes wordt zijn: een feestelijke locatie, de aanwezigheid van vrienden en familie (mits gewenst door de individuele jongeren), formele genodigden en iemand uit de lokale politiek.

De organisatie en uitvoering van een **maatschappelijke activiteit** is voor veel deelnemers en professionals het hoogtepunt van het traject. Vaak nemen de jongeren veel initiatief en laten ze inzet zien, waardoor de activiteit een succes wordt. Ze hebben wel behoefte aan goede en intensieve begeleiding. Het beschikbare budget vanuit het programma wordt soms als te krap beoordeeld.

De **samenwerking** tussen de deelnemers en de maatschappelijke organisaties tijdens het organiseren van de activiteit zorgt dat het jongerenwerk, de jongeren en de organisaties elkaar beter weten te vinden.

Over de YL-**trainers** zijn de lokale **jongerenwerkers** doorgaans heel tevreden. Ze zijn professioneel en flexibel. Trainen in duo-verband werkt volgens alle professionals goed.

4.2. Onderzoek naar de behaalde effecten

Onderzoek 1: Effectevaluatie praktijkexperiment

- a) -Noorda, J. & Dijk, A. van. (2015). *Young Leaders. Positieve rolmodellen in kwetsbare wijken*. Amsterdam: VU University Press.
-Dijk, A. van & Noorda, J. (2019). Young Leaders as a role model for youth at risk and youth policy: A study on individual effects of a pedagogical training program in disadvantaged neighbourhoods in the Netherlands. *International Journal of Open Youth Work*, 2019 (3), p. 112-122.
- b) Het eerste praktijkexperiment³ Young Leaders is gevolgd met een methodiek- en effectevaluatie, met betrekking tot resultaten voor deelnemende jongeren, de buurten waarin zij wonen en de jeugdvoorzieningen waarbinnen het programma heeft gefunctioneerd. De analyse heeft zich hoofdzakelijk gericht op effecten voor de deelnemende jongeren. Dataverzameling heeft plaatsgevonden in de periode 2013-2015 en bestond uit semigestructureerde interviews met vier typen respondenten die betrokken zijn geweest bij de uitvoering van het programma op zeven pilotlocaties: trainers (n=12), jongerenwerkers (n=13), coaches⁴ (n=7) en deelnemende jongeren (n=28). Daarnaast is gebruik gemaakt van observatieverslagen en evaluatieformulieren, ingevuld door trainers en coaches (n=15).

Via thematische analyse (Braun & Clarke, 2006) gefocust op vorderingen bij deelnemende jongeren zijn verschillende vorderingen gecodeerd in categorieën. Hierbij is gebruik gemaakt van zowel inductieve als deductieve codes. Een initiële codeboom is ontwikkeld die naar gelang nieuwe interviews en documenten werden geanalyseerd, verder is aangevuld en aangepast. Inzichten van verschillende partijen en bronnen zijn gecombineerd en de geldigheid van genoemde vorderingen is getoetst.

- c) De belangrijkste resultaten die op basis van thematische analyse zijn geconstateerd, zijn in te delen in de categorieën: 1) vaardigheden, 2) zelfvertrouwen, 3) identiteit, 4) verantwoordelijkheid en 5) maatschappelijk betrokken rolmodellen. De beschreven vorderingen zijn indicaties van de gemiddelde ontwikkeling van deelnemende jongeren. Met betrekking tot **vaardigheden** hebben alle respondenten, inclusief jongeren, vorderingen waargenomen op het gebied van presenteren (100%) en organiseren (98%), en worden sociale vaardigheden vaak genoemd (83%). Naast deze concrete vaardigheden wordt ook het aspect van **zelfvertrouwen** (98%) unaniem benoemd. Trainers, jongerenwerkers en jongeren beschrijven dat veel deelnemers een laag zelfbeeld hadden of onzeker waren bij de start van het trainingsprogramma en hoe zij gedurende het project zelfverzekerder zijn geworden. Volgens de respondenten spelen opgedane vaardigheden en het **ontdekken van hun kwaliteiten** hierin een belangrijke

³Het YL-programma is sindsdien enigszins aangepast en verbeterd, zodat het continu in ontwikkeling blijft. Er is een aanpassing gedaan in de volgorde van de modules (module 4 'Mijn Leerpap' was eerder de tweede bijeenkomst). Daarnaast is de aansluiting tussen training- en activiteitenfase verbeterd. De kern is echter hetzelfde gebleven, zowel qua doelstelling als qua vorm en inhoud.

⁴De eerdere coaches zijn qua rol te vergelijken met de jongerenwerkers in de activiteitenfase. In het praktijkexperiment kregen deelnemersgroepen in de activiteitenfase een externe coach die hen steunde bij de voorbereiding van de activiteiten (i.s.m. de jongerenwerker). Omdat deze coach het verloop van de training niet had meegemaakt, bleek de aansluiting tussen de trainings- en activiteitenfase niet optimaal. Daarom is er sindsdien voor gekozen om deze rol aan de lokale jeugdbegeleider te geven (i.s.m. de trainer), om de continuïteit te waarborgen.

rol. De impact op de **identiteitsvorming** wordt door 78% van de respondenten benoemd.

Een ander element dat bijna alle respondenten benoemen is **verantwoordelijkheidsbesef** (98%). Naarmate het traject vorderde namen jongeren steeds meer verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld om elkaar op de hoogte te houden en om gezamenlijk te zorgen voor het slagen van hun activiteit.

Tot slot zijn de respondenten, inclusief jongeren, het erover eens dat deelnemende jongeren zich verder hebben ontwikkeld als een **positief rolmodel** voor anderen (98%). Er is bewustwording ontstaan van de voorbeeldfunctie die zij hebben voor mensen om hen heen, vooral voor kinderen en jongeren uit hun omgeving. Dit besef heeft er bij velen toe geleid dat zij een positieve invulling willen geven aan hun rolmodelschap. Dit houdt verband met de toegenomen **maatschappelijke betrokkenheid** die zij uiteten. Op verschillende pilotlocaties blijkt dat deelnemers het belangrijk vinden om in te springen op behoeftes in de buurt. Zij zijn zich gedurende het proces verantwoordelijk gaan voelen voor het gebrek aan activiteiten dat in de buurt vaak wordt ervaren, en willen graag een bijdrage leveren. Zij zijn zich bewust van de invloed die zij uitoefenen op anderen, zowel in positieve als negatieve zin. Dat is een belangrijke drijfveer voor positief gedrag en het maken van bewuste keuzes. Ook denken zij na over sociale kwesties, mogelijke oplossingen en hoe zij hieraan zelf een bijdrage kunnen leveren. Hun maatschappelijk engagement en het enthousiasme om iets voor anderen te ondernemen, is duidelijk aangewakkerd.

Onderzoek 2: Effectevaluatie Amersfoort

- a) Dijk, A. van & Noorda, J. (2019). *Evaluatie Young Leaders Amersfoort*. Amsterdam: Noorda en Co.
- b) Het onderzoek betreft een effectevaluatie van het YL-programma dat in de periode 2017-2018 is uitgevoerd in Amersfoort. De effecten zijn in kaart gebracht door middel van een kleinschalig quasi-experimenteel onderzoek met een nul- en eindmeting van het persoonlijke en maatschappelijke ontwikkelingsniveau van betrokken deelnemers, in de vorm van de hierboven vaker beschreven intake- en evaluatiegesprekken (n=42). Dataverzameling heeft plaatsgevonden via individuele semigestructureerde interviews met deelnemers gericht op: 1) ervaringen met het programma, 2) ontwikkelingsniveau inclusief gestandaardiseerde instrumenten voor *assessment* van identiteitsontwikkeling (EPSI), sociaal-emotionele ontwikkeling (SDQ) en competentiebeleving (CBSA), 3) toekomstoriëntatie, 4) school, werk en vrijetijdsbesteding en 5) persoonlijke ontwikkeling en sociaal netwerk⁵.
- c) In de onderzoeksperiode hebben in totaal 65 jongeren (10-22 jaar⁶) verdeeld over zes groepen deelgenomen aan YL. 61 jongeren hebben deelcertificaat 1 behaald voor deelname aan de training en 46 deelnemers hebben hun tweede deelcertificaat behaald voor het organiseren van sociale activiteiten. Met 42 van hen is een volledige nul- en eindmeting gerealiseerd. Er zijn 19 jongeren voortijdig gestopt met het programma

⁵Voor deze instrumenten zijn de absolute veranderingen in de schaalscores berekend. Vanwege de onderzoekspopulatie van N=42 zijn significanties geen toevoeging op de gemiddelde scores van de voor- en nameting.

⁶Eén tiengroep van 10-14 jaar, één aparte meidengroep met een brede leeftijdsrange (10-20 jaar), en vier groepen met deelnemers in de leeftijd van 16-22 jaar.

omdat zij dit niet konden combineren met verplichtingen op school, thuis of in hun bijbaan.

Deelnemers beoordeelden het programma gemiddeld met **een 8,4**. Alle deelnemers zijn van mening dat zij **geleerd** hebben van hun deelname. Terugkerende elementen zijn: toegenomen inzicht in kwaliteiten, meer vertrouwen in eigen kunnen en leren opkomen voor de eigen mening. Deze ontwikkeling blijkt ook uit toename van gemiddelde scores voor **competentiebeleving**. Op alle subschalen van de CBSA is een stijging waar te nemen na deelname. De grootste ontwikkelingen liggen op het vlak van **'hechte vriendschap'** en **'gevoel van eigenwaarde'**.

Daarnaast rapporteren alle deelnemers één of meerdere vorderingen in ontwikkeling van vaardigheden, waarbij 'samenwerken' (83%), 'jezelf presenteren' (76%) en 'communiceren' (70%) het vaakst worden genoemd.

De meeste deelnemers rapporteren na afloop een **iets lager niveau van psychosociale problemen** dan voorafgaand. Bij zes deelnemers zijn de scores na afloop flink gestegen. Een mogelijke verklaring hiervoor is een toename in bewustwording van eigen gedrag en eventuele problemen, vanwege de aanmoediging tot reflectie hierop binnen het programma.

De **identiteitsontwikkeling** heeft gedurende het programma een positieve stimulans gekregen. De identiteitssynthese is licht gestegen en de identiteitsverwarring is gedaald. Het grootste verschil is waar te nemen voor de stelling 'Ik voel me nergens echt bij betrokken'. Drie kwart van de deelnemers heeft de ervaring dat zij nieuwe dingen over zichzelf hebben geleerd door hun deelname aan YL.

Uit analyse van de **toekomstplannen** van deelnemers blijkt dat ruim twee derde na afloop van het programma een meer concrete invulling heeft en maatschappelijke betrokkenheid een duidelijke plek geeft. Bij de eindmeting zijn deelnemers gemiddeld **extra positief over school** en het belang en nut van onderwijs. Ruim een derde van de deelnemers heeft het gevoel na afloop van hun deelname aan YL **meer kans te hebben op een baan**.

Driekwart van de deelnemers heeft een meer **actieve en doelgerichte vrijetijdsbesteding**. Zij zijn meer bezig met hun opleiding, sport en bijbaan, besteden minder tijd aan gamen of 'rondhangen met vrienden'. Ook zijn zij in hun vrije tijd meer bezig met het organiseren van activiteiten in de wijk.

Uit analyse van het **sociaal netwerk** van deelnemers blijkt dat de overgrote meerderheid hun netwerk heeft kunnen **uitbreiden met nieuwe mensen**, zowel onder leeftijdsgenoten als onder professionals die in de wijk of daarbuiten actief zijn. Daarnaast speelt het onderlinge contact tussen deelnemers binnen de groep en de openheid die zij naar elkaar hebben laten zien een rol in de **verdieping van hun sociale contacten**. Dit lijkt gedeeltelijk samen te hangen met de (sociale) vaardigheden die zij hebben ontwikkeld in het programma.

Onderzoek 3: Effectevaluatie 2020

- a) Dijk, A. van, Bouras, H. & Noorda, J. (2020). *Young Leaders Uit de Buurt. Effectevaluatie*. Amsterdam: Noorda en Co. [Download](#)
- b) Deze effectevaluatie van het YL-programma is in de periode 2018-2020 uitgevoerd in elf gemeenten. Effecten zijn in kaart gebracht door middel van een quasi-experimenteel onderzoek met een nul- en eindmeting van het persoonlijke en maatschappelijke

ontwikkelingsniveau van betrokken deelnemers (n=124), de jongeren die het volledige programma hebben doorlopen.

Dataverzameling heeft plaatsgevonden via semigestructureerde interviews met deelnemers gericht op: 1) hun ervaringen met het programma, 2) toekomstoriëntatie, 3) assessment van identiteitsontwikkeling (EPSI) en competentiebeleving (CBSA), 4) persoonlijke ontwikkeling en sociaal netwerk en 5) maatschappelijke betrokkenheid.

- c) In de onderzoeksperiode hebben in totaal 181 jongeren verdeeld over 18 deelnemersgroepen meegedaan aan YL. 139 jongeren hebben deelcertificaat 1 behaald voor deelname aan de training en 124 jongeren hebben hun tweede deelcertificaat behaald voor het organiseren van sociale activiteiten. Op de ervaringen van deze deelnemers (n=124) die het volledige programma hebben doorlopen zijn de resultaten uit het effectonderzoek gebaseerd. 57 jongeren zijn voortijdig gestopt omdat zij onvoldoende motivatie hadden of deelname niet langer konden combineren met verplichtingen op school, thuis of anderszins (bijbaan/sport). Een deel van hen (n=15) heeft na afloop meegedaan aan een interview voor de procesevaluatie zodat hun ervaringen benut konden worden voor de verbetering van het programma.

Deelnemers beoordeelden het programma gemiddeld met **een 8,3**. Alle deelnemers (n=124) rapporteren **geleerd** te hebben van het programma. Terugkerende elementen zijn: presenteren met zelfvertrouwen, organiseren, samenwerken en toegenomen inzicht in eigen kwaliteiten. Dit laatste blijkt ook uit hun **identiteitsontwikkeling**: de gemiddelde scores voor identiteitssynthese zijn licht gestegen, wat betekent dat deelnemers een duidelijker zelfbeeld hebben gekregen. De identiteitsverwarring is nagenoeg gelijk gebleven. De grootste verandering is waar te nemen voor de stelling 'Ik ben goed bezig'. Ruim twee derde (n=86) van de 124 onderzochte deelnemers heeft door YL nieuwe dingen over zichzelf geleerd.

Uit analyse van toekomstplannen bij start en na afloop van het programma blijkt dat ongeveer de helft (n=64) van de 124 onderzochte deelnemers een meer concrete invulling van hun **toekomstplannen** ontwikkeld heeft. Opvallend is dat veel deelnemers hun maatschappelijke betrokkenheid hierin een duidelijke plek geven. Ook hebben deelnemers een beter beeld van welk werk zij later willen doen. Ruim driekwart is van mening dat zij met deelname aan YL hun cv hebben verbeterd (82%), al blijft de mate waarin zij denken vrij makkelijk een baan te kunnen vinden nagenoeg gelijk.

De ontwikkeling van **competentiebeleving** geeft geen eenduidig beeld. Gemiddelde scores zijn op alle subschalen van de CBSA gelijk gebleven, terwijl individuele scores grote verschillen laten zien. Bij alle subschalen zijn er deelnemers die veel hoger scoren bij de eindmeting ten opzichte van de nulmeting, maar er zijn ook deelnemers bij wie scores juist zijn gedaald. Kwalitatieve analyse van reflectie van deelnemers geeft aanwijzingen dat deelnemers kritisch zijn gaan nadenken over hun eigen kwaliteiten en de mate waarin zij vaardigheden bezitten op verschillende gebieden. Uit deze analyse blijkt ook dat veel deelnemers desondanks zelf ervaren dat zij meer vertrouwen hebben gekregen in hun eigen capaciteiten door mee te doen aan het YL-programma.

Daarnaast rapporteren alle deelnemers één of meerdere vorderingen in hun ontwikkeling van **vaardigheden**, waarbij 'samenwerken' (86%), 'jezelf presenteren' (82%) en 'communiceren' (80%) het meest worden genoemd. Een meerderheid van de deelnemers geeft aan dat zij beter zijn geworden in 'dingen positief bekijken' (63%) en 'doorzetten' (60%).

Wat betreft het **sociaal netwerk** geeft 85% aan **nieuwe mensen** te hebben leren kennen. Zij beschrijven ook hoe hun sociaal netwerk is beïnvloed door de sociale vaardigheden die zij hebben ontwikkeld in het programma en de **hechte band** die is ontstaan met andere deelnemers.

Ruim driekwart (77%) van de deelnemers wil na afloop van hun deelname aan YL **vrijwilligerswerk** doen. Bij de start lag dit aandeel een stuk lager (51%). Ruim 85% heeft het gevoel via hun deelname aan het programma iets te hebben betekend voor een ander.

4.3. Praktijkvoorbeeld

Eind 2021 was er in het dorp De Krim (gemeente Hardenberg, Overijssel) veel overlast op straat te bemerken van een kleine groep jongeren van 14 tot 18 jaar oud. Bewoners hadden veel last van geluidsoverlast, pestgedrag naar andere jongeren, gegooi met eieren en zelfs brandstichting. Veel van deze jongeren kwamen dan ook zo nu en dan in aanraking met de politie. Voor deze groep is, na een gesprek met de burgemeester, een plek vrijgemaakt waar zij mochten 'hangen', om te voorkomen dat dit op straat gebeurde. Dit was een klein buurthuis bij de lokale bibliotheek. Er was wel een voorwaarde: de jongeren dienden mee te doen aan een YL-traject, om de verantwoordelijkheid voor het gebruiken van deze ruimte te kunnen nemen.

In januari 2022 startte het YL-programma met deze groep, bestaande uit zeven jongeren (drie meiden, vier jongens) tussen de 14 en 18 jaar. Met voldoende inzet en motivatie begonnen ze aan het traject, aangezien ze de ruimte graag wilden gebruiken, en tijdens het traject lieten ze steeds meer betrokkenheid en enthousiasme zien.

Twee exemplarische situaties dienden zich aan tijdens het traject. Zo hadden deze jongeren een vijandige houding ten opzichte van mensen met een migratieachtergrond. De trainer koos er daarom voor om een raadslid met een vluchtervaring uit te nodigen om zijn verhaal te vertellen. Ook werden er twee bewoners van een plaatselijk AZC uitgenodigd, waar de jongeren in eerste instantie niets voor voelden ("Dan krijg ik sowieso een mes tussen mijn ribben"). Toch waren zij dusdanig onder de indruk van deze drie gastsprekers, dat zij uiteindelijk een bingo en een stoelendans hebben georganiseerd in ditzelfde AZC. Door zich open te stellen voor een nieuwe groep uit hun eigen buurtomgeving hebben ze hun sociaal netwerk uitgebouwd en ontwikkeling in hun sociale vaardigheden laten zien (**subdoel 3a en b**). Ze hebben een onderhoudende activiteit voor deze groep op touw gezet, waaruit blijkt dat ze zich meer betrokken voelen bij anderen en hun buurtomgeving. Hiermee treden ze op als positief rolmodel voor hun lokale *peers* (**subdoel 3d en e**). Met deze activiteit lieten zij zien dat zij hebben leren samenwerken en organiseren en dat zij zich bewust zijn van hun nieuw verworven competenties (**subdoel 2**).

Een andere situatie diende zich op hun eigen initiatief aan. De groep wilde een presentatie organiseren voor het dorp, om te laten zien dat ze zich bewust waren van de overlast die ze eerder veroorzaakten en om te presenteren wat ze leerden tijdens het YL-traject. Hier kwamen veel bewoners op af, wat ook leidde tot een pittig gesprek met de jongeren. Zo was de dorpsraad aanwezig, maar ook de moeder van een meisje dat door de groep behoorlijk gepest werd. De jongeren gingen de dialoog niet uit de weg en stelden zich kwetsbaar op: ze

gaven aan veranderd te zijn en verbetering in hun gedrag te willen laten zien. Met het initiëren van deze dialoog hebben de jongeren wederom laten zien dat ze kunnen organiseren, samenwerken en presenteren, en dat ze het zelfvertrouwen hebben om dit aan elkaar en hun buurtbewoners te laten zien (**subdoel 2**). Door de dialoog over hun eigen gedrag aan te gaan, hierop te reflecteren en verbetering voor de toekomst te beloven lieten ze inzicht in hun eigen identiteit zien, met benoeming van eigen kwaliteiten en verbeterpunten (**subdoel 1**). Ze stelden zich coöperatief op naar buurtbewoners, zijn de verbinding aangegaan en laten daarmee zien dat ze betrokken zijn en het goede voorbeeld willen geven (**subdoel 3**).

Na afloop van het traject hebben alle deelnemers hun certificaat behaald. De overlast op straat is geheel verdwenen. De dorpsbewoners en de jongeren kennen elkaar beter en hebben nu positieve ervaringen met elkaar. Twee van de deelnemers zitten nu in de Jongeren Advies Raad van de gemeente Hardenberg. Een enkeling komt nog in aanraking met de politie; bij hen speelt er op individueel niveau veel. Het hoofddoel is dus bij deze jongeren behaald. Helaas is het buurthuisje afgebroken, maar het lokale jongerenwerk heeft de facilitering van een nieuwe plek voor deze jongeren beloofd.

5. Samenvatting Werkzame elementen

De aanpak van Young Leaders is in alle facetten gericht op het creëren van een positief zelfbeeld en betrokkenheid bij de buurt en de samenleving. Het geheel van tien trainingsbijeenkomsten, een publieke eindpresentatie en het vormgeven en uitvoeren van een gezamenlijk plan voor maatschappelijke activiteiten om bij te dragen aan de buurtomgeving, dat alles zorgt voor een stimulans in hun identiteitsontwikkeling, competentiebeleving en maatschappelijke participatie. In de subdoelen, die gezamenlijk bijdragen aan een positief zelfbeeld en buurt- en samenlevingsbetrokkenheid, zijn de volgende werkzame elementen te benoemen.

1. Jongeren hebben inzicht in hun identiteit.
 - Reflecteren op een concrete invulling van hun toekomstplannen
 - Trainingsopdrachten gericht op verkennen van eigen kwaliteiten
 - Creëren succeservaringen / ervaren competentie via zone van naaste ontwikkeling
 - Positieve aandacht: complimenten in training, waardering voor inzet.
2. Jongeren hebben nieuwe loopbaanvaardigheden geleerd en zelfvertrouwen opgedaan.
 - Creëren/versterken onderlinge band binnen deelnemersgroep
 - Positieve aandacht: complimenten in training, waardering voor hun inzet (onder andere in lokale media, bij eindpresentatie, bij activiteit in de buurt en in het algemeen
 - Trainingsopdrachten en reflectie op leiderschap en initiatief nemen
 - Stimuleren van autonomie: inspraak op de koers van het programma en vormgeven plan voor buurt en maatschappelijke activiteiten.
3. Jongeren ervaren sociale binding en buurtbetrokkenheid.
 - Uitbreiden/versterken sociaal netwerk
 - Excursies en ontmoetingen met onbekende leefwerelden in de nabije omgeving
 - Experimenteren met nieuwe sociale rollen
 - Inzet voor en ontmoeting met andere mensen via maatschappelijke activiteiten

6. Aangehaalde literatuur

Anderson, E. (1999). *Code of the street. Decency, violence and the moral life of the inner city*. New York: Norton & Co.

Bandura, A. & Walters, R. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.

Bosma, H. (2010). Identiteitsontwikkeling. In: W. Slot & M. van Aken (Eds.), *Psychologie van de adolescentie. Basisboek* (pp. 161-179). Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.

Crul, M. (2003). Student mentoring onder allochtone jongeren. Een methodiek in ontwikkeling, *Pedagogiek*, 23(1), 21-39.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2012). *Outcomemonitor Wijknaanpak. De tweede voortgangsrapportage*. Den Haag/Heerlen: CBS.

De Jong, J. (2007). *Kapot moeilijk. Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Amsterdam: Aksant.

De Winter-Koçak, S. & Badou, M. (2020). *Schoolloopbanen van jongeren met een migratieachtergrond*. Utrecht: Kennisplatform Integratie en Samenleving.
<https://www.kis.nl/sites/default/files/schoolloopbanen-jongeren.pdf>

Deci, E. & Ryan, R. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. A. Dienstbier (Ed.), *Nebraska symposium on motivation: Perspectives on motivation* (Vol. 38, pp. 237–288). Lincoln: University of Nebraska Press.

Dohmen, J. (2022). *Iemand zijn. Filosofie van de persoonlijke vorming*. Amsterdam: Ambo Anthos Uitgevers.

El Hadioui, I. (2011). *Hoe de straat de school binnendringt. Denken vanuit de pedagogische driehoek van de thuiscultuur, de schoolcultuur en de straatcultuur*. Amsterdam: Van Genneep.

Erikson, E. (1983). *Identiteit, jeugd en crisis*. Utrecht/Amsterdam: Uitgeverij Het Spectrum.

Hazekamp, J. (1985). *Rondhangen als tijdverdrijf. Over het onder-elkaar-zijn van jongens en meisjes in de vrije tijd*. Amsterdam: VU Uitgeverij.

- Ilan, J. (2015). *Understanding street culture: poverty, crime, youth and cool*. London: Palgrave.
- Junger-Tas, J., Haen Marshall, I., Enzman, D., Killias, M., Steketee, M. & Gruszczriska, B. (2012). *The Many Faces of Youth Crime. Contrasting Theoretical Perspectives on Juvenile Delinquency across Countries and Cultures*, New York: Springer Verlag.
- Karsten, L., Kuiper, E. & Reubsaet, H. (2001). *Van de straat? De relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Assen: Van Gorcum.
- Kesselring, M. (2019). De kracht van verbinding. Een sterke basis als fundamenteel ingrediënt in de zorg voor de jeugd. *Ouderschapskennis*, 22, 15-21.
- Kooijmans, M. (2009). *Battle zonder knokken. Talentcoaching van risicjongeren*. Amsterdam: SWP.
- Meeus, W., Van de Schoot, R., Keijsers, L. & Branje, S. (2012). Identity Statuses as Developmental Trajectories: A Five-Wave longitudinal study in early-to-middle and middle-to-late adolescents, *Journal of Youth and Adolescence*, 41 (8), 1008-1021.
- Meijers, F. (2008). *Kwaliteit aan zet. Op weg naar professionele mentoring*. Nijmegen: FORUM/Kennispunt Mentoring.
- Meirieu, P. (2019). *Pedagogiek: de plicht om weerstand te beiden*. Culemborg: Uitgeverij Phronese.
- Meijers, F. & Hermans, H. (2018). Dialogical self theory in education: An introduction. *The dialogical self theory in education: A multicultural perspective*, 1-17.
- Moritsugu, J., Wong, F. & Duffy, K. (2010). *Community Psychology*. Boston: Allyn & Bacon.
- Nelson, K. (2000). Narrative, time and the emergence of the encultured self. *Culture & Psychology*, 6(2), 183-196.
- Noorda, J. & Van Dijk, A. (2015). *Young Leaders. Positieve rolmodellen in kwetsbare wijken*. Amsterdam: VU University Press.
- Roest, A., Lokhorst, A. & Vrooman, C. (2010). *Sociale uitsluiting bij kinderen*. Den Haag: SCP.
- Rovers, G. (1997). De buurt een broeinest? Een onderzoek naar de invloed van woonomgeving op jeugdcriminaliteit [PhD thesis]. Gent: Universiteit Gent.

Schuyt, C. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst. Een beleidsadvies gebaseerd op een literatuurverkenning*. Amsterdam: Amsterdamse School voor Sociaal-wetenschappelijk onderzoek.

Seligman, M. (2011). *Flourish. A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York: Free Press.

Sociaal Economische Raad (SER). (2021). *Veelbelovend. Belemmeringen en kansen voor jongeren in 2021*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.

Sheldon, S. & Epstein, J. (2004). Getting students to school. Using family and community involvement to reduce chronic absenteeism, *The School Community Journal*, 14(2), 39-56.

Sieckelinck, S. & Kaulingfreks, F. (2022). *Speelruimte voor identiteit. Samenwerken aan veerkrachtige identiteitsvorming van jongeren*. Amsterdam: AUP.

Sonneveld, J. (2022). *Growth opportunities in professional youth work: Contribution of a multi-methodic approach on the personal development and social participation of socially vulnerable youngsters* [PhD thesis]. Tilburg: Tilburg University.

Steketee, M., Tierolf, B. & Mak, J. (2014). *Kinderen in Tel - Databoek 2014. Kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., De Haan, J. & Breedveld, K. (2010). *Rapportage sport 2010. Sport: een leven lang*. Den Haag: SCP.

Van der Ploeg, J. (2019). *Gedragsproblemen: ontwikkelingen en risico's*. Rotterdam: Lemniscaat.

Van Hoof, J. (2008). Sociale ongelijkheid en het moderne arbeidsbestel, In: J. van Hoof & J. van Ruysseveldt (Eds.), *Sociologie en de moderne samenleving*. Meppel: Boom.

Van Hoorik, I. (2011). *(Hoe) werkt talentontwikkeling bij 'risicjongeren'?*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Van Yperen, T., Van de Maat, A. & Prakken, J. (2019). *Het groeiend jeugdzorggebruik. Duiding en aanpak*. Nederlands Jeugdinstituut.

Veenbaas, R., Noorda, J. & Ambaum, H. (2011). *Handboek modern jongerenwerk. Visie, methodiek en voorwaarden*. Amsterdam: VU Uitgeverij.

Vygotsky, L. & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Wenar, C. & Kerig, P. (2005). *Developmental psychopathology. From infancy through adolescence*. Boston: McGraw-Hill International Edition.

Werner, E. & Smith, R. (2001). *Journeys from childhood to midlife. Risk, resilience, and recovery*. Ithaca (NY): Cornell University Press.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2009). *Vertrouwen in de school. Over de uitval van 'overbelaste' jongeren*. Den Haag/Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2005). *Vertrouwen in de buurt*, Amsterdam: Amsterdam University Press.